Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XIX. | Cena lista je $5.00 | Entered as second-class matter January 23, 1919, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., torek, 11. maja (May 11), 1926. | Subscription $5.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 110

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

ADVOKAT ANTRACITNIH BARONOV ZAGOVARJA STALIŠČE NJEGOVIH INTERESOV

Pred zborničnim odsekom za meddržavno in tujezemsko trgovino jih prikazuje kot nedolžna jagnjeta, ki ne skale nikomur vode. — Fakti in zdrava človeška pamet pa govore drugače.

Washington, D. C. — Walter Gordon Merritt, glavni pravni svetovalec organizacije premogovniških podjetnikov Anthracite Operators Assn., je zanikal pred zborničnim odsekom za meddržavno in tujezemsko trgovino, ko je bil zaslišan kot priča, da so njegovi klijenti zadnjo jesen napravili poizkus, da uničijo rudarsko organizacijo United Mine Workers na antracitnem polju.

Merritt je dospel v Washington, da razloži predlagano Parkerjevo predlogo za kontrolo premogovne industrije v slučaju rudarske stavke. Oponiral je vladni intervenciji. Izjavil je, da sta federalna ali državna vlada izvršili nezadovoljiv sporazum, kadar sta skušali v preteklosti intervenirati v premogovni industriji. Trdil je, da so vladne oblasti izvršile politične sporazume, ki niso prinesli trajnega miru, ker so bili gospodarsko nezdravi.

Ako bi bilo Merrittu verjeti, tedaj je dežela izvršila strašno krivico antracitnim podjetnikom. Imel je pogum, da je izjavil, da so antracitni podjetniki ravnali s svojimi uslužbenci skozi zadnjih dvajset let bolj zmerno, človeško, tolerantno in vljudno, kot podjetniki v kateri drugi veliki ameriški industriji. Menil je, da jim lani še na misel ni prišlo, da bi mislili na uničenje rudarske unije.

Voditelji stavke so lani odprto izjavili, da je cilj antracitnih podjetnikov uničenje unije, ko so ti podjetniki ošabno izjavili, da naj rudarji ostanejo na delu, dokler ne bo napravljen sporazum. In podjetniki so takrat zahtevali znižanje mezde.

Federalizirani tisk je lani poročal o tajni seji antracitnih podjetnikov v New Yorku. Na tem shodu so bili navzoči Merritt in gotovi bankirji, ki so obljubili finančno pomoč malim bankirjem. Takrat so bili podjetniki prepričani, da tako sestradajo rudarje, da sprejmo, kar jim podjetniki ponudijo. Od tega časa sem so že skušali doseči preklic rudarskega zakona v Pennsylvaniji. Mislili so pač, ako se ta zakon odpravi, bo lahko zlomiti stavko in organizacijo. Ta zakon namreč preprečuje importiranje stavkokazov v Pennsylvanijo.

Merritt je bil tako brezobrazen, da je trdil, da vsaka oseba, ki je zaposlena v rudnikih na antracitnem polju, zasluži na leto $2,000. Vsak rudar pa ima priliko, da jih zasluži $3,000. Seveda Merritt je seštel plače kompanijskih uradnikov in advokatov, da je pri seštevanju prišel do takega rezultata.

Vprašati je treba rudarje, ki kopljejo antracit, pa bodo hitro odgovorili, koliko zaslužijo in za koliko se je Merritt odstranil od resnice.

Prva konvencija Hrvatske bratske zajednice

Pittsburgh prodri v ožji volitvi. Mehika vključena v poslovnem delokrogu H. B. Z. Strankarska politika in verske razprave vržene ven iz Zajednice. Predsednik prisiljen zaključiti dopoldansko zborovanje radi navala protestov. Konvencije vsaka tri leta. Taktika Gompers-Lewis mašine ni upeljana v H. B. Z.

Cleveland, O., 8. maja. — Po burnih volitvah na včerajšnji popoldanski seji so bile danes zjutraj ožje volitve za stalni sedež H. B. Z. Odločiti je bilo treba med Pittsburghom in Chicagom. V ožjih volitvah je Pittsburgh prodrl, in sicer z 208 glasovi proti 155 za Chicago. Takoj po izidu tega napetega glasovanja je nekaj govornikov mirilo razburjeno delegacijo ter bodrilo k skupnemu delu za prospeh Zajednice.

Takoj po volitvah so bila na dnevnem redu pravila, katera obetajo vzeti dolgo časa predno se jih končno sprejme. Vzelo bo veliko časa zato, ker je to prva konvencija združenih zajednic. Ker je do danes H. B. Z. poslovala samo v Združenih državah in Kanadi, uključilo se je tudi Mehiko v njen poslovni delokrog iz razlogov, ker tja prihaja vedno več tujezemcev iz Evrope in ker je veliko članov Zajednice iz Californije uposljenih pozimi v Mehiki kot ribiči.

Nemalo debatiranja je povzročila točka 5, "Svrhe" H. B. Z. V tej točki je tudi odstavek, kateri se dobesedno glasi: "U njoj (Zajednici) nema mjesta nikakovoj stranačkoj politici niti vjerskim raspravama." Debata se je vlekla par ur in ko je predsednik uvidel, da ne more več kontrolirati navzočih delegatov, zaključil je sejo pol ure pred določenim časom — ob pol dvanajstih. Delegati napredne Radničke stranke so utemeljevali svoje argumente s tem, da so obračali pozornost delegatov in delegatinj na brzojave, katere so poslali predsedniku Coolidgu in državnemu governerju Donaheyju. Povdarjali so, da je v naši jednoti na čelu socialistična politika; da je pretežna večina delegatov ubožno delavstvo.

(Dalje na 3. strani.)

OBRAMBNI DAN JE LE OPUŠČEN

Združeni napredni elementi in javna upornost sta odpravili ta praznik. — Ljudstvo se ni zanimalo zanj.

Washington, D. C. — Javni zasmeh, organizirana opozicija elementov, ki verjamejo v staro Jeffersonovo demokracijo in principe civilne svobode in Coolidgeva želja, da se prihrani denar, so skupaj odpravili Obrambni dan za razkazovanje ameriškega militarizma.

Coolidge je zavzel stališče, da bi obširna mobilizacija požrla preveč denarja in napravila podjetnikom precej stroškov, ker bi delavci zahtevali mezdo tudi za čas, ko bi ne delali. Unija za ameriške civilne svoboščine, socialisti, komunisti, pripadniki principov Jeffersona, pa še drugi protimilitaristični elementi so kritizirali te poizkuse za militariziranje naroda. Coolidge se je pa poslužil svoje avtoritete in porinil ta dan na stran. Coolidgu ni bilo všeč, da bi se čas tratil na stroške podjetnikov.

Leta 1924 je bil Obrambni dan. Governer Bryan iz Nebraske in governer Blaine iz Wisconsina sta ga očitno kritizirala. Odklonila sta, da ne bodeta inspicirala miličarskih čet dne 11. septembra. Lani je Coolidge vztrajal, da se Obrambni dan preloži na 4. julija. Obnovitev tega dneva je bil fiasko, kajti udeležilo se ga je majhno število, večina je pa odrinila na družinske piknike.

Zdaj je pa Coolidge rekel vojnemu departmentu, ako hoče poizkusiti z Obrambnim dnevom, da naj se obrne na kongres za dovoljenje. Vojni department se je vdal.

Novi tajnik socialistične stranke na delu

Stare socialistične bojevnike kliče na delo. — Socialistični kandidatje bodo v jeseni postavljeni najmanj v 20 državah.

Chicago, Ill. — William Henry je bil izvoljen tajnikom socialistične stranke Združenih držav. Pozval je na delo vse sodruge za organiziranje stranke. Posebno stari socialisti naj se aktivno udeleže kampanje za organiziranje.

"Sledili bomo uspešnemu razvoju, ki se je pokazal pri kampanji za članstvo," pravi Henry. "Dovršili bomo svoje priprave, da postavimo v toliko državah poln socialistični tiket pri volitvah v jeseni, kot nam je mogoče. Prav zanesljivo postavimo poln tiket v več ko dvajsetih državah. V Illinoisu bomo imeli malo sitnosti, ker smo izgubili naše oficijelno mesto, pa to nas ne plaši."

Henry prihaja iz Indiane in je že večletni socialist. Bil je odvetnik v Indianapolisu. Organizacija krojaških delavcev Amalgamated Clothing Workers Union ga je nastavila kot organizatorja v Indianapolisu za organiziranje krojaških delavcev v tem mestu. V tej državi je kandidiral za governerja in zveznega senatorja na socialistični glasovnici. Na delu za socialistično stranko je bil vseh državah razen eni. Bil je trikrat aretiran kot bojec za svobodo govora v Indianapolisu. Pri organizaciji krojaških delavcev je bil sredi organizatoričnega dela, ko se je izvojevala zmaga v stavki leta 1920.

Izvoljen je za dve leti. On nasledi George Kirkpatricka, ki je resigniral.

Delavci neomajni osmi dan stavke

Katoliška cerkev v Angliji nastopila proti delavcem

Kardinal Bourne je v svoji katedrali izjavil, da katoličani ne smejo podpirati unij in generalne stavke.

London, 10. maja.—V londonskih cerkvah so včeraj molili za industrijski mir, obenem pa je duhovščina odprto nastopila proti delavcem in se pokazala ponižnega hlapca Baldwinove vlade.

Kardinal Bourne je med veliko mašo v westminsterski katedrali dejal sledeče:

"Sedanja stavka, v kateri se nahajamo, je izrednega značaja, kakršnega še ni bila nobena druga stavka pred njo. Potrebno je, da katoliki jasno razumejo, da generalna stavka te vrste ni moralno upravičena. Ta stavka je direktni napad na postavno konstituirano oblast in povzroča brez zadostnega razloga silno neugodnost na škodo milijonom naših rojakov. Stavka je torej proti pokoršini, katero smo dolžni Bogu, ki je izvor omenjene oblasti, in proti dobrodelnosti ter bratski ljubezni. Vsled tega je dolžnost katolikov v Angliji, da pomagajo vladi, ki je postavno konstituirana oblast v tej deželi in ki torej predstavlja v svojih mejah oblast Boga samega."

Ameriški teriji pozivajo na pomoč Baldwinu

V slučaju civilne vojne na Angleškem mora Amerika pomagati kralju, piše list v Washingtonu.

Washington, D. C. — "The Washington Post", katere lastnik je E. B. McClean, piše v uvodnem članku pod naslovom "Anglija, mi smo s teboj," sledeče:

"Generalna stavka v Angliji mora biti zdrobljena za vsako ceno. Stavka je napad na kralja, vlado in ljudstvo Velike Britanije. Ako stavkarji zmagajo, bo Anglija imela komunistično diktaturo. Ali naj Amerika dopusti kaj takega? Nikdar ne! Angleški štrajk je maskirana revolucija in le čudež more preprečiti spopad med revolucijonarji in oboroženo silo vlade. Komunisti vsega sveta bi radi videli civilno vojno v Angliji. Kadar ta pride, mora vlada Združenih držav pomagati kralju in angleški vladi."

Se dva milijona delavcev stopi v generalno stavko. "Druga defenzivna armada" bo jutri na industrijski fronti. Vlada je velela aretirati dva voditelja stavke v Glasgowu. Izzivajoče vojaške demonstracije imajo namen, potegniti delavce v krvave spopade. Zadnje upanje vlade in kapitalistov je orožje. Generalna stavka se bo nadaljevala in rastla, dokler magnatje premogovnikov ne umaknejo svojega sklepa.

London, 11. maja. — Generalni svet Kongresa delavskih unij je sinoči izdal sledeče poročilo:

"Z jutrišnjim dnevom stopamo v drugi teden generalne stavke v prid rudarskim delavcem, ki branijo svoje življenjske pravice proti napadu lastnikov premoga. Nič ni bolj čudovitega kot veličastni odziv milijonov delavcev na poziv njihovih voditeljev. Iz vseh mest in trgov prihajajo poročila, da možje in žene delavskega razreda stoje trdno in odločno v boju z namenom, da odbijejo krivičen napad na rudarje. Poslanica generalnega sveta vsem delavcem na industrijskem bojnem polju ob začetku drugega tedna je:

Stojte trdno, držite se navodil in zaupajte svojim voditeljem!"

London, 10. maja. — Vodstvo generalne stavke je danes popoldne sklenilo poklicati še dva milijona delavcev na štrajk v sredo zjutraj. Ti delavci, ki tvorijo "drugo defenzivno linijo" industrijske fronte, so strojniki, električarji, plinarski in vodovodničarski nameščenci, tekstilci, izdelovalci vsakovrstnega obuvala in mornarji. V "tretjo ali zadnjo linijo" pa spadajo unije splošnih navadnih delavcev. Ako pojdejo vse te trume v boj, bo v generalni stavki okrog devet milijonov delavcev. Okrog 5000 milnarskih in klavničarskih delavcev je zastavkalo v soboto. Unije morda tudi umaknejo sodelovanje pri razdeljevanju živil.

William Lawther in Harry Bellon, voditelja stavkarjev v Durhamu, sta bila danes aretirana in vržena v zapor na podlagi zakona o izjemnem stanju.

London, 10. maja. — (Special Cable to Prosveta, W. N. Ewer.) — Splošen položaj generalne stavke sedmi dan ni dosti izpremenjen. Entuzijazem delavcev ni še najmanj ponehal. "Prvi dve leti te stavke bosta najslabši!" je splošen dovtip med stavkarji. Delavci so pripravljeni na dolgotrajen boj, če je treba.

Nasprotna stranka je začela z novim melodramatičnim sredstvom prepričavati srednji razred, da se bojuje za svoje življenje. Vozovi z živili, katerih nihče ne nadleguje in ne ovira, se premikajo po londonskih ulicah v spremstvu kavalerije in oklopnih avtov, iz katerih štrle strojnice na dan. Stavkarji se morajo od srca smejati, ko gledajo to bedasto demonstriranje oboroženih sil. Na tisoče vseučiliščnih in drugih dijakov stopa v paradah po napol praznih ulicah. Najnovejši trik so "ploščevinasti klobuki" na glavah prostovoljnih konštablarjev.

To bedasto početje strahopetne vlade ima lahko slabe posledice. Srednji sloji, katere je začela vlada mobilizirati, so pokazali neizmerno sovraštvo in bojno razpoloženje napram delavcem. V vsakem klubu ali na sestanku je slišati besede: "Počakajte teden ali dva, ko postanejo stavkarji lačni. Surovejši elementi pričnó krasti in ropati. Tedaj bodo vojaki in prostovoljci imeli vzrok za streljanje. Male strojnice uničije štrajk. Nato zdrobimo unije, da se nikdar več ne drznejo dvigniti svojih glav."

Generalni svet Kongresa strokovnih unij je pa odgovoril na izzivanje z oborženimi silami: "Naša stavka ni revolucijonarno gibanje, temveč industrijski boj za pošteno in dostojno eksistenco rudarjev. Kadar Baldwin obnovi pogajanja tam, kjer jih je pretrgal, bo generalna stavka končana."

London, 9. maja. — (Posebni kablogram Prosveti, W. N. Ewer, F. P. Zakasnelo.) — Baldwinova vlada se je lotila zelo nevarne igre. Začela je klicati oborožene sile po vseh mestih. Vojaške čete vseh enot paradirajo po cestah z vso bojno opremo, kakor da so pripravljene na akcijo. Najbolj smešno je, ker večji oddelki vojaštva peš in na konjih ter v tankih spremljajo številne truke. Unije so takoj prvi dan odredile, da razvažalci živil delajo nemoteno ves čas stavke.

Vladni organ "The British Gazette" postaja vsak dan bolj histeričen. Včerajšnja številka tega uradnega skobekega lističa ima strahoten naslov "Unije hočejo izstradati narod." Nato piše, da delavci poskušajo prinesti glad vsemu ljudstvu in razbiti državo. To je nesramno hujskanje, ki ima namen, izzvati fizični konflikt. Pristaši vlade odprto govore, da je treba zdaj izrabiti priložnost in prizadjati unijam tak udarec, da bodo mrtve vsaj eno generacijo.

Nasprotno se pa uradno glasilo delavcev 'The British Worker' —ki bo moralo kmalu prenehati, ako ne dobe unije potrebnega papirja — odlikuje po mirnem tonu, v katerem pobija vladne laži. Vodstvo unij je danes ponovno izjavilo: "Generalni štrajk preneha tisto minuto, kadar lastniki premogovnikov umaknejo sklep glede znižanja mezde in podaljšanja delavnika rudarjem."

Prvi spopad, ki ga je vredno omeniti, se je pripetil včeraj v Glasgowu. Rudarji, ki so piketirali tramvajski voz, so bili napadeni od policajev. Stavkovne straže so neoborožene; niti palic nimajo. Policija je aretirala dvanajst stavkarjev. Nekaj je bilo ranjenih. Ta dogodek je zelo razburil delavske kroge po vsem okrožju.

Danes je prišla vest, da vlada uvede cenzuro na telegrame.

Sovjeti se poslužijo ameriške metode za sekanje lesa

Tako se je izrazil ruski zvedenec, ki je študiral ameriške metode. — Rusija ima še neizmerne šume.

Washington, D. C. — H. B. Mazur, zvedenec Centralnega lesnega eksportnega trusta Sovjetske unije, izjavlja, da se v Rusiji in Sibiriji uvedejo ameriške metode za sekanje lesa. Te metode bodo nadomestile stare ruske metode. Mazur je bil nad leto dni zaposlen v lesni industriji v Ameriki in Kanadi. Delal je kot navaden delavec. Študiral je gozdarstvo v Vancouverju, B. C. Obiskal je razne ameriške lesne tovarne in taborišča šumarjev.

Rusija je lani izvozila za 43 miljonov dolarjev lesa. Njene lesne tovarne zaostajajo za ameriškimi najmanj za pet in dvajset let. Rusija ima več lesa kot Kanada in Združene države skupaj. Rusija bo izvažala les, kupovala bo pa stroje in orodje.

Internacionala transportnih delavcev v akciji

Mednarodne unije nastopijo takoj proti pošiljanju premoga na Angleško.

Ostend, Belgija, 10. maja. — Mednarodna zveza transportnih unij je včeraj sklenila sodelovati z rudarsko internacionalo v preprečenju pošiljanja premoga na Angleško, dokler traja stavka. Unije transportnih delavcev v vseh deželah so dobile navodila, da ustavijo delo povsod, kjer se naklada premog na angleške parnike.

Za sklep so soglasno glasovali zastopniki iz Belgije, Francije, Nemčije, Anglije, Španije, Holandije, Luksemburške in Češkoslovakije.

Vojna v Maroku

Španske in francoske čete v ofenzivi.

Fes, Maroko, 10. maja.—Francozi in Španci so včeraj začeli veliko ofenzivno gibanje proti rifijanskim vstašem. Španske čete so napadle v okolici Azib Demidarja in prodirajo proti zapadu z namenom, da se združijo s Francozi. Rifijanci so iznenadili Francoze z dobro namerjenimi topovi, iz katerih streljajo na letalce in napadujočo pehoto.

KOMISAR COSTIGAN JE RAZGALIL COOLIDGEVE GROŽNJE

Zakulisne poteze razkrite pred senatnim izrednim odsekom za preiskavanje vmešavanja v delo tega odseka.

Washington, D. C. (F. P.) — Izpoved tarifnega komisarja Costigana pred senatnim izrednim odsekom, ki preiskuje vmešavanje v njegovo delo od strani Harding-Coolidgeve administracije, je odkrila fakt, da se je predsednik poslužil groženj in obljub napram komisarju Culbertsonu, ki je zdaj poslanik na Rumunskem, in da je zavlačeval dovršenje poročila o tarifu poleti leta 1924.

Culbertson, Costigan in David J. Lewis, ki so takrat tvorili napredno polovico v komisiji, so zahtevali, da se poročilo takoj izdela in poda, da se izdatki za sladkor znižajo za ameriško ljudstvo. Senator La Follette je takrat odprto omenjal škandal z visokim tarifom na sladkor v senatu. Coolidge je poslal po Culbertsona dne 9. julija 1924. Ko je Culbertson prišel v Belo hišo, mu je privatni tajnik C. Bascom Slemp pokazal pismo nekega Silvermanna, tarifnega parlamentarnega zakulisnika. To pismo je obtoževalo Culbertsona, da krši zakon, ker obdržava predavanja na pravni fakulteti na univerzi Georgetowna. Coolidge se je poslužil Slempa, da je grozil Culbertsonu, češ, da zabrede v sramoto, ako ne sprejme želje, da se odloži poročilo o sladkornem tarifu.

Po izjavi Costigana je pa Culbertson dobil dovoljenje od predsednika Hardinga, da obdržava predavanja na univerzi, in Coolidge ni nikdar ugovarjal temu. Kljubtemu je pa Slemp stvar izročil justičnemu tajniku Stonu. Nek pomočnik, v departmentu justičnega tajnika je priredil poročilo, ki je bilo zelo naklonjeno Culbertsonu. Stone se pa ni oziral nanj, ampak je poročal proti njemu.

Na predlog senatorja La Folletta je izredni senatni odsek zahteval od sedanjega justičnega tajnika Sargenta, da mu izroči obe poročili.

Ob času, ko so grozili Culbertsonu, je Costigan naglasil, je Marvin, predsednik komisije, sporočil drugim članom komisije, da predsednik želi, da se poročilo o sladkornem tarifu odloži na polico. Ko je bilo poročilo izvršeno, ga je Coolidge hranil v ledenici več ko leto dni, na to je pa naznanil, da so se razmere na trgu tako izpremenile, da ni več potrebe za znižanje sladkornega tarifa.

KOMPANIJE PLAČUJEJO ŠERIFOVE POOBLAŠČENCE

To potrdijo razne okoliščine in dokazi. — Stavka v podjetju Botany se širi. — Zastavkali so tudi popravljalci statev.

Passaic, N. J. — Kompanijski pobojniki! Zdi se, da so nekaj takega vsi šerifovi pooblaščenci okraja Bergen, apostoli zakona in reda z lovskimi puškami, ki imajo odrezane cevi. To evidenco podaja William Beswick, ravnatelj odbora zemljiščnih posestnikov okraja Bergen, ki izjavlja pozitivno, da mezde pooblaščenih stražnikov pri National Silk Dying kompaniji v East Patersonu plačuje kompanija. On meni, da tudi Forstman & Huffman kompanija plačuje deputije, ki patruljirajo po ulicah in pazijo na to, da se pred njeno tovarno ne krši zakon proti nemirom.

Šerif Nimmo je odpri svoj urad v tovarni Forstman & Huffman kompanije, pobojniki pa govore o ravnatelju tovarne kot o "bossu".

James Mercer, okrajni blagajnik, je odgovoril, ko je bil vprašan, kdo plačuje deputije: "To je ravno, kar jaz želim dognati. Dozdaj mi še ni bil predložen račun, ki mora biti normalen."

V Passaicu je odbor zemljiščnih posestnikov odobril račun za pobojniške plače. Račun je tako visok, da bodo davkoplačevalci zakričali, ker znaša $8,160.

V podjetju Botany je zastavkalo 60 popravljalcev statev. Ti izučeni delavci so bili v začetku stavke bolj konservativni, dasiravno so nekateri popravljalci takoj simpatizirali s tkalci in prejci. Stavkokaški tkalci ne morejo delati, ako ne delajo popravljalci statev.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto, $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5.00 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $8.00 per year.

"MEMBER of THE FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (April 30, 1926) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

POVIŠATI SE MORAJO DELAVSKE MEZDE ALI PA ZNIŽATI CENE ZA PRODUKTE.

Drugače je nemogoče obdržati industrijski obrat na sedanji višini.

Ako se ne poveča kupovalna moč delavstva, je nemogoče, da se obdrži sedanji industrijski obrat na višini, na kateri je. Kupovalna moč delavstva se lahko poviša le na dva načina. Ali se povišajo delavske mezde, ali se pa znižajo cene produktov. Tretje poti v sedanjem gospodarskem sistemu ni za povečanje kupovalne moči delavstva.

Delavstvo lahko le toliko kupi, kolikor zasluži. Na pr. ako delavec zasluži le $1,400 na leto, ne more potrošiti dva tisoč dolarjev. Da delavec kupi za dva tisoč dolarjev produktov, se mora njegova mezda na leto povišati za šest sto dolarjev, ali se pa morajo cene produktov sorazmerno znižati, da za svojo mezdo dobi toliko produktov, kot če bi se mu njegova mezda povišala za šest sto dolarjev. Kar velja za posameznega delavca, velja za vse delavstvo. Vsi ameriški delavci zaslužijo gotovo vsoto na leto. Delavci pa ne morejo kupiti več blaga ali produktov, kolikor so znesle njih mezde. Delavci so pa v teku leta producirali veliko več blaga, kot so znesle njih mezde. To blago ostane nekupljeno na trgu. Da si tovarnarji pomagajo iz te zagate, omeje v prihodnjem letu produkcijo. Ampak rezultat je ravno isti. T. j., podjetniki so nekoliko omejili število zaposljenih delavcev, a kljubtemu so delavci zopet producirali več blaga, kot so ga mogli pokupiti s svojo mezdo. Prihodnje leto se še bolj skrči število delavcev, pa je zopet več blaga in produktov izdelanih, kakor jih je moglo delavstvo pokupiti s svojo mezdo. Ta proces se vrši neprenehoma dalje, dokler ne pride do gospodarske krize, ali se pa ne zgodi nekaj izrednega, kar gospodarsko krizo odvrne in odrine za nekaj let. To je zakon mezdnega sistema v kapitalističnem gospodarstvu.

Da je stvar res taka, pokazuje jasno kot beli dan poročilo zveznega delavskega departmenta.

Produkcija v industriji je bila v mesecu marcu precej razvita a kljubtemu je bila za 18 odstotkov pod tovarniško kapaciteto. Delavci bi lahko kupili eno šestino več potrebščin za življenje, ako bi bila njih kupovalna moč tako velika, da bi povzročila polno tovarniško kapaciteto.

Ampak že so znamenja tukaj, da se ne more ta 82-odstotna kapaciteta vzdržati, ako se delavstvu ne povišajo mezde. Zaposlenje delavcev se je pričelo obračati na slabo že v mesecu februarju. Padlo je za šest desetink odstotka od meseca februarja. Zaposlenih je bilo še vseeno 1½ odstotka delavcev več kot v mesecu marcu 1926, ali osem odstotkov manj kot v mesecu marcu leta 1923 in 20 odstotkov manj kot v mesecu marcu 1920.

Amerika seveda ima dosti delavcev in strojev, da lahko producira veliko več udobnosti za življenje, ali jekleni zakon kapitalizma ji to zabranjuje.

Povprečna tovarniška mezda za poedinca je znašala v mesecu marcu $27.27, ali približno en odstotek več kot v mesecu marcu leta 1925. To pomeni, da se je pridobilo 7.4 odstotka na mezdi od meseca marca 1923, ali mezde znesejo še vedno 7 odstotkov manj, kot v letu 1920. V šestih letih so pa delavci prejeli 25 odstotkov manj na mezdi.

To govore uradne številke. Sestavil jih ni socialist, pa tudi ne odbornik delavske strokovne organizacije, temveč so produkt raziskavanja vladne naprave, t. j. federalnega delavskega departmenta.

Kapitalisti, njih podporniki in kapitalistično časopisje pa vseeno trobijo tjevendan, da je treba delavske mezde znižati, pa bo gospodarsko vprašanje rešeno. Kako malo pameti in razsodnosti tiči v teh besedah! Kaj takega bi lahko povedal desetletni otrok, ali pa človek, ki je zrel za blaznico.

Temu nasproti pa izjavlja organizirano delavstvo in socialisti, da je prvi korak k izboljšanju gospodarskih razmer povečanje kupovalne moči delavstva. To se pa lahko izvrši samo na dva načina. Povišati se morajo delavske mezde, ne da bi se povišale cene za produkte; ali se pa morajo cene za produkte znižati, pod nobenim pogojem se pa ne smejo znižati delavske mezde. Tak je ključ, ki odpira vrata k izboljšanju gospodarskih razmer.

SLIKE IZ NASELBIN

Farrelski dom se dviga.

Farrell, Pa. — Stavba Slovenskega delavskega izobraževalnega doma se dviga z veliko naglico. Ako bo vreme ugodno, bo dom še ta mesec pod streho. Naši rojaki se jako zanimajo za delo. Vsaki večer po končanem delu se zbiramo na prostoru, da malo pregledamo, kako se dela; malo pokramljamo, malo pokikamo, pa je noč. Kljub temu pa delo gre vseeno hitro. Neki rojak se je pošalil, češ, fantje, hala bo narejena prehitro, ker ni še potrebnega denarja. Ako bomo obiskali naše rojake za delnice, naj nam oprostijo, ker vsota še ni polna. Zato bomo morali še agitirati, da dobimo dovolj moči. Kdor še ni delničar, naj postane takoj. Zadnja pogodba je bila podpisana za napeljavo elektrike za ceno $767.43. Delo je prevzela Electric Daves Co., Sharon. S tem so vsa večja dela oddana, manjša bodo pa na prihodnji seji oddana raznim odsekom, ki bodo ukrepali vse potrebno.

Dne 15. maja se vrši veselica v starih domovih prostorih v korist doma. Pridite vsi, ki vam je za napredek naše naselbine!

Bratje delničarji, delajte in agitirajte med seboj za nove delnice. Vsaki najmanjši dar se sprejme hvaležno.

Veselice se bodo vršile vsako drugo soboto do preklica. — **Frank Kramar.**

Dopis iz zdravilišča.

Hot Springs, Arkansas. — Z zdravljenjem revmatizma se ne morem preveč pohvaliti. Tu sem že šesti teden, pa ga še niso spravili iz mene, pač pa deset funtov mesa. Kakor vidim, bo treba še nekaj časa biti brez dela.

V tem kraju gledajo, da ti vzamejo najprej denar, potem te šele pričnejo zdraviti. Pri tem tudi obljubijo, da boš zdrav. Če se jim posreči, je dobro, ko nimaš več cvenka, pa pojdi, od koder si prišel, ako si zdravje našel ali ne.

Čudno se mi je videlo, ko tu nisem našel nobenega Slovenca. Zdaj uvidevam, da smo Slovenci še najbolj izobražen narod. Tu nas imajo za 'hunkije'. S tem pač pokazujejo, koliko je njih lastna stopnja v izobrazbi. Povem, ako bi imel Slovenec toliko šol kot jih ima Amerikanec, bi bilo drugače.

To naj zadošča. Želim, da se kmalu zopet vidim s svojo družino in z brati društva št. 364 S. N. P. J. — **Joseph Hren.**

Pojasnilo iz Finleyvilla.

Finleyville, Pa. — Dopisnik iz Hacketta ali zastopnik Prosvete je poročal, da imamo tu tri društva. Resnica je, da imamo tu sledeča društva: št. 90 SNPJ., št. 179 S. S. P. Z. in št. 148 J. S. K. J., pa ne K. K. P. J. ali kako se je že glasilo. Kot sem slišal govorice, rojaki tudi nekaj namigavajo glede socialističnega kluba, ki se je pa razpustil že pred dvemi leti. Sliši se govorica, da sem jaz imel nekaj koristi od njega. Dotičnika, ki širi take izmišljotine, pozivljam, da dokaže, kaj sem jaz spravil, kako blagajno ali kaj, kar bi bilo meni koristilo. Če mi kaj dokaže, sem pripravljen poravnati, obratno pa bom primoran postopati drugače z osebo, ki take govorice razširja. — **Frank Pernishek.**

O prvomajski prireditvi.

Woodward, Iowa. — Če kdo misli, da smo tukajšnji Slovenci zadnji na pratiki, se zelo moti. Kakor drugod, tako je tudi pri nas društvo S. N. P. J. priredilo dne 1. maja zvečer veselico v prid društveni blagajni. V sedanjih razmerah nismo pričakovali tolikega uspeha, kot je bil po tako kratkem času. Saj skoraj ni bilo prostora za pies. Bilo je posebno veliko mladine, ki so jo starejši z veseljem gledali. V resnici povedano, je prehitro minilo. Godci so že spravili svoje inštrumente za odhod, toda mladina je burno zahtevala, da ponove vsaj še en komad, kar so radi ustregli. Za dobro zabavo se imamo zahvaliti vsem tistim, ki so poskrbeli, da je vse tako povoljno izpadlo. Posebna hvala gre društveni tajnici Antoniji Šetinc in njenemu soprogu, ki sta vztrajala pri svojem poslu do konca. Največ časti in priznanja vredno pa je, da je mala peščica članov priredila svojo posebno domačo zabavo ne daleč proč. Razlika je bila samo ta, da so oni potegnili do drugega dne popoldne. Resnica je, da smo na mesečni seji sklenili prirediti skupno zabavo. Sploh je bilo na veselici veliko navdušenja. Neki član bi bil samega veselja že kar na seji plesal, ko je bila zabava, ga pa ni bilo blizu. Vsak izgovor je izključen; če so imeli "šajterge" za domačo zabavo, bi bili lahko prišli tja, kamor so spadali.

Kadar zopet priredimo kako veselico, tedaj bodo imeli napredni in nenapredni naprednjaki zopet priliko, da pokažejo, kaj so v resnici. Še enkrat lepa hvala vsem, ki so se pokazali, da so res dobri in aktivni člani društva in katerih zasluga je, da je prireditev dobro izpadla.

Bratski pozdrav. — **Martin Supan.**

Prireditev "Lilije" v Milwauku.

Milwaukee, Wisconsin. — Sezona za veselice in igre v dvoranah se bliža svojemu koncu. Imeli smo ob koncu leta 1925 in začetkom 1926 precejšnje število veselic z igrami ali petjem, ali oboje skupaj. Kako pa tudi ne, tako veliko število raznih podpornih društev v naselbini in vsako hoče pri svojih prireditvah pokazati nekaj več kakor golo pitje, vriskanje in plesanje.

Zato vidimo zadnje čase, da si male skupine članov tega ali onega društva izbero kakšno igrico, se po svojih najboljših močeh naučijo in jo spravijo na oder pri svoji prireditvi. Take igre so včasih igrane še precej dobro, ako je njih vsebina prikladna dotičnim, ki se igre podstopijo, ako pa ne, potem so pa pravi madež na polju dramatike.

Pomisliti je treba, da vzame leta in leta, truda in zatajevanja posameznim diletantom ali skupini, da morejo predstaviti to ali ono igro, tako da podajo občinstvu tisto sliko, katero je utisnil avtor igri.

Ni moj namen tukaj obširno razpravljati o tem in bojim se tudi, da bi si nakopal sovraštvo prizadetih, ker navadno začetniki vzamejo kritiko vselej za nekaj jim nasprotnega, čeprav ima kritik še tako dober namen. Hočem le naznaniti, da bomo imeli v tej sezoni še eno prireditev z igro. In ta bo od strani dramskega odseka "Lilija" dne 16. maja v South Side Turn dvorani. Ta odsek je imel s početka prav take težave, kakoršne imajo danes drugi začetniki v naselbini.

Kritizirali so njih igre, igranje in igralce, a šli so naprej, odstranjevali slabo, pridobivali dobro in danes si upa ta odsek spraviti na oder najtežjo igro. Le žal, da se vsepovsod poloti nekakšna nemarnost prav tistih, ki so se povspeli na tisto stopinjo, da lahko zadovolje še tako razvajeno občinstvo. Da se taka nemarnost zakrije in poplači, zvračamo vso krivdo na občinstvo, ker se ne zanima za igro, ne zna biti mirno pri igrah in tako naprej. Resnica je, da povprečen Slovenec ali Slovenka rad zasleduje igro, samo da je prav igrana. Torej kaj ima na programu odsek "Lilija" v nedeljo 16. maja? Popoldne bo petje naših popularnih pevcev in pevk in zvečer enodejanska veseloigra "Veseljaki". To igro je gorimenovani odsek uprizoril pred več leti z največjim uspehom. Igra "Veseljaki" je slika življenja kjerkoli. Prirejena je bila še za mokre čase, ker pa živimo sedaj suho življenje, je tudi igra v tem smislu prikrojena. Zato upamo, da bomo ustregli vsem, ki bodo prišli v dvorano 16. maja. — **Prijatelj dramatike.**

S pota.

V Prosveti št. 102 me je razveselil dopis iz slovenske farmarske kolonije v Kaliforniji, katerega piše mrs. A. Hočevar. Vpraša me, če vem imena onih par družin, s katerimi sem se srečal, ko so šle nazaj na mrzli sever. Dotični so mi povedali, da so zemljo kupili, a zmanjkalo jim je denarja za nakup kokoši, živil in drugih potrebščin, a ker tam doli niso dobili zaslužka, so se podali nazaj, odkoder so prišli. Imen rojakov ne zapisujem, kajti vedno jih srečavam mnogo. Pri pisanju s pota tudi povzamem vedno le tisto, kar vidim in slišim od izkušenih farmarjev. Na poročila, ki jih uganjajo razni agentje, se ne oziram. Znana reč je namreč, da vsak kdor zemljo prodaja, hvali. Kdor se tega zaveda, je tudi previden, če kaj kupuje. Če bi jaz hvalil kako zemljo, bi moral biti zemljiški agent.

Vsekakor je razveseljivo, da se je rojakinja Hočevar pohvalno izrazila o Kaliforniji, kar tudi upam, da je storila iz lastnega prepričanja. Znana reč je namreč, da so dopisi od lastnikov samih, to je farmarjev, dokaj redki. Sam sem že pohvalno pisal o uspevanju imovitih farmarjev po Kaliforniji, katerih je precej. Toda tega nisem nikoli storil na prigovarjanje kakih agentov. Mrs. Hočevar naj pa le poroča o uspehih na njih farmi. To je pohvalno. — **Matija Pogorelc.**

Pismo slepega senatorja pevskemu društvu "Prešeren."

Pueblo, Colorado. — Slovensko pevsko društvo "Prešeren" je prejelo pismo od zveznega senatorja, slepega Thomasa O. Goreja iz Washingtona. V svojem pismu Gore odgovarja pevskemu društvu na pismo, s katerim ga je obvestilo o gibanju med slovenskimi pevskimi društvi v Ameriki za postavitev spomenika slepim rojakom v Sloveniji.

On se o tem gibanju izraža jako pohvalno. Kot popolnoma slepi mož omenja, kako kruta je usoda slepcev in kako nujno potrebno je, da se povsod zavzamemo zanje, da jim kolikor mogoče olajšamo bedno življenje. Podaja tudi nekaj navodil, kako je treba poskrbeti za slepe rojake, da se bodo česa izučili, s čemur bodo ne samo lažje izhajali gmotno, temveč tudi lažje pozabljali svoje usode. Za pomoč njim pa ni samo treba izobraziti slepce, temveč vse ljudi.

Senator Gore sugestira pevskemu društvu, da bi njega odbor preiskoval načine, katerih se poslužujejo zavodi za slepce v Združenih državah, kateri si prizadevajo kolikor mogoče olajšati življenje svojih stanovnikov. Svoje pismo pa prijateljsko zaključuje in želi, da bi pevska društva imela uspeh pri svojem hvalevrednem podvzetju. — **Poročevalec.**

Živalska procesija

Pes.

Pes je najbolj udomačena žival, ki ima tudi največ imen. Kakor je mačka koristna človeku, ker lovi miši in podgane, tako je velike koristi tudi pes. Človek ga redi zato, da mu varuje dom, gre z njim na lov in dela družbo starim damam. Tudi pes je mesojedna žival, a ne tako delikaten kot mačka. Požrešen je tako, da še jesti nima časa in jetra in slične dijete kar požre, kosti pa ogloda do kosti ali pa jih tudi požre. Pasji otroci so psički, njegova žena pa psica. Pasja dlaka ni tako fina kot mačkova, zato tudi pravimo pasja dlaka, kadar se prav hudo ujezimo. Tudi pasja noga in pasja para sta priljubljeni bolj nežni kletvici. Dasi imajo psi najrazličnejša imena, razen Bernardincev, imajo vsi svoj god o svetem Jakobu, ko pravimo, da so pasji dnevi. Pes se zlasti odlikuje po svojem repu (če ga mu ne odsekajo), ker vedno z njim miga. A nič manj važen se mu ne zdi njegov rožnati jezik, katerega vsak nepokvarjeni pes rad kaže, če ga le zebe ne. Pes je lakomna žival, zato tudi služi kot prispodoba lakomniku, ki mu pravimo, da je lačen kot pes. Pes povoha vsako reč in če je kdo hudo obsovražen in nepriljubljen, mu pravimo, da ga še pes ne povoha. Pes ne mijavka, samo laja. Če je velik, mu navadno vedno pravimo pes, drugače pa tudi ščene in cucek. Pes ima veliko sovražnikov, in sicer so to bolhe in šintarji. Zanimivo je, kako se udejstvuje to sovraštvo: Pes lovi bolhe, psa pa šintarji. Da bi pes lovil šintarje in bolhe psa, še niso pisale nobene knjige, kvečjemu če je tako razlagal kak profesor živalstva.

V prodajalni.

Kupec: Kaj stane ta klobuk?
Prodajalec: Deset dolarjev.
Kupec: Kje so pa luknje?
Prodajalec: Kakšne luknje?
Kupec: Luknje za ušesa tistega osla, ki bi vam dal za ta klobuk deset dolarjev.

Zakaj je bil Farinacci odžagan

Odstop bivšega generalnega tajnika fašistovskih organizacij v Italiji, Farinaccija, se ni izvršil "prostovoljno", kakor je bilo čitati v italijanskih listih, temveč pod pritiskom Farinaccijevega tekmeca notranjega ministra Federzonija v Rimu. Pravo ozadje cele afere pa tvori boj med dvema bankama, ki sta kupili vsaka svojega zagovornika v fašistovskih vrstah; ena je podkupila Federzonija, druga pa Farinaccija. Nemški list "Frankfurter Volksstimme" poroča o tej zanimivi škandalni aferi naslednje:

Farinacci se je smatral za vsemogočega in je bil uverjen, da bo lahko uklonil tudi Mussolinija, ker se mu je posrečilo dobiti v procesu proti morilcem soc. poslanca Matteottija v roke dokumente, s katerimi bi lahko Mussolinija silno kompromitiral. Listine vsebujejo podatke o Mussolinijevi krivdi na tem umoru, dokazujejo pa tudi njegovo krivdo pri mnogih drugih zločinih.

Prepis dokumentov pa se nahaja tudi v rokah ministra Federzonija, ki je v takih zadevah mnogo spretnejši od Farinaccija. Poleg tega ima Federzoni v rokah nepobitne dokaze, ki pričajo, da si je Farinacci dal izplačati od Banke di Sconto pol milijona lir. Podkupiti se je dal istočasno tudi od firme Anfaldo ter je zadnje mesece vodil boj proti Banki Commerciale in njenemu ravnatelju Toelitzu.

Če bi bil ostal Farinacci samo pri tem, bi ga bili pustili fašisti pri miru. Saj so vendar vsi fašistovski voditelji polni sličnih madežev. Toda precenjeval je svojo moč in je segel predaleč. Začel je rovariti zoper Federzonija ter snovati zaroto. Hotel je pregnati Federzonija iz vlade in sam zasesti njegovo mesto. S tem je že naravnost ogrožal Mussolinija.

Ko je Federzoni spoznal Farinaccijeve naklepe, je pomolil svojo pest naravnost Mussoliniju pod nos. Začel ga je izsiljevati. Dejstvu, da je spretnejši in izurjenejši, je treba pripisati, da je uspel ter izrinil Farinaccija z mesta generalnega tajnika. Mussolini se je ustrašil, da bi ga utegnil Federzoni kompromitirati radi Matteottijevega procesa in se je bal javnega škandala. Zato je sklenil, da rajši žrtvuje Farinaccija ter obdrži Federzonija, ki mu je bolj opasen kakor Farinacci.

To ozadje je bilo pojasnjeno tudi v Rimu z letaki, ki so jih metali z aeroplanov, a jih je seveda policija takoj zaplenila. Razširil jih je baje tajnik Federzonija, ki je s tem zadal zadnji sunek Farinacciju. Kmalu nato je Farinacci odletel. Letak, ki je bil tako opasen, da ga je policija zaplenila, se je glasil:

"Čistilec Farinacci odžagan! Federzoniju se je posrečilo Farinaccija izriniti, ker ga v teku dvanajstih ur lahko spravi v zapor in je v stanju prisiliti samega Mussolinija, da v prvih 24 urah pobegne v inozemstvo."

Taka je morala italijanskih tiranov in njihove tiranije! zaključuje svoje poročilo v listu "Frankfurter Volksstimme" njegov specijalni izvestitelj, ki ni nihče drugi kakor bivši italijanski soc. poslanec Francesco Ciscotti.

Gospodinjski kotiček

(Radi pomotoma iz navodila izpuščenih dveh vrst, kako pripraviti govejo pečenko (v paci), priobčamo isto še enkrat):

Za govejo pečenko (v paci) potrebuješ:

5 funtov govejega mesa (v stegnu),
1 žličico popra (celega),
1 žličico žebice in dišave (allspice),
3 žličice soli,
½ skodelice octa,
1 zrezano čebulo, 1 strok česna, 2 lovorjeva lista, komadič limonjnega olupka, par listov majorana in tri pinte vode.

Zmešaj vse skupaj in obriblji meso z mešano dišavo. Postavi vse skupaj v globoko posodo, pokrij in pusti na hladnem prostoru tri dni. Obrni meso vsak dan dvakrat. Ko vzameš meso ven, ohrani 1 skodelico soka (pace), obriši meso, deni v kozico ½ skodelice masti in duši meso, da bo lepo rumeno. Prilij pol skodelice soka in pol vode, pokrij in kuhaj zelo počasi tri ure. Vzemi meso ven, prideni žlico moke, ½ skodelice vode in pripravi iz tega omako k mesu.

ŽARKOMET

Črni maček je vsekakor črn.

Gospoda v kutt in pod kuto se jezi, ker se Prosveta večkrat ponorčuje iz nje. Prosveta preneha z norčevanjem popolnoma, kadar gospodje prenehajo biti taki norci.

* * *

Tiste dolge noči . . .

Mussolini je ozdravel na nosu. Zdaj bo spet lahko kihal, kadar se mu sanja o Matteottiju.

* * *

Še je nekaj značajev.

Novelist Sinclair Lewis je odklonil Pulitzerjevo nagrado $1000 kot priznanje, da je lani spisal najboljšo novelo. Lewis pravi, da hoče ostati neodvisen in kritizira poskus kontroliranja literatov po kakih nagradnih odborih. Še nekaj takih pisateljev in ameriška literatura preboli grozno dekadenco, v kateri tava že nekaj desetletij.

* * *

Tepcem se vse pripeti.

Dragi Žarkomet! Daleč je že zavozila Kazimirjeva kompanija, da je upregla otroka pred svoj polomljeni voz! Ali je še kaj upanja? Ni čuda, da blagoslavljajo otroško delo. — Agnostik, Eveleth, Minn.

* * *

Repot v Afriki.

Španija in Francija sta obnovili vojno v Maroku. To je potrebno. Vojna mora biti nekje, drugače bi ne bilo — povojnega miru.

* * *

Kaj pa delajo Černeti?

Duhovni vodja K. S. K. J. opozarja člane, da mnogi še niso opravili spovedi. Pravi, da zoper to dolžnost ni nobene pritožbe in neodpustno je, pravi, ker se nekateri člani izgovarjajo, da prisiljena spoved ni dobra in da so šli v jednoto radi zavarovalnine.

To je sicer notranja zadeva organizacije, ki nas ne briga, omenjam jo pa zato, ker se črni gospodje toliko zanimajo za verske zadeve članov S. N. P. J. Našo jednoto bi radi "reformirali", člane svoje lastne jednote pa morajo skoraj s palico poditi k spovednici! Če bi se malo bolj brigali za svoje lastne stvari in malo manj za tuje, bi bilo bolje zanje, tako pa je prav — da je tako.

* * *

Trunkovska žavba.

Ker nisem veleum, niti noben učenjak, bi ne smelo biti zamere, če bi prostačil na primer takole:

Častiti g. Trunk je zarukan in neumen kot noč. Vsak čas stisne rep med noge. Vsak čas skoči in vseka samega sebe po glavi. Vse njegovo argumentiranje je skisana menestra in plehl Vse, kar on trdi, je slama in dlaka! Gospod Trunk je kompleten norec! — —

Tak način "dokazovanja" je zelo enostaven, zelo poceni, ni treba zanj nobene šole, nikakršnega znanja, niti misliti ni treba. Vendar pa tega ne storim. Prvič zato ne, ker bi me g. Trunk obdolžil "opičjega ponavljanja" — morda bi me še tožil radi plagijatstva — in drugič se "argumentiranje" in "stvarnost" te vrste bolj spodobita njemu kot veleumu in učenjaku!

K. T. B.

Ljubezen.

On: Moja ljubezen do tebe je tako velika, da ne morem povedati z besedami.

Ona: Pridi sem in povej mi, kako to.

On: Da bi le ljudje nehali govoriti, bi vsaj slišal godbo.

Ona: Jaz pa želim, da bi godba prenehala, bi slišala, kaj govorijo.

Prva konvencija hrvatske Bratske Zajednice

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Sploh, da vsaka organizacija ima in stoji za kako politiko. Rev. Hranilovič hoče, da nima vera ali politika nobenega opravka ali stika s H. B. Z. Pravi, da prostor za to je cerkev ali pa stranke zunaj delokroga Zajednice. Lupis pojasnjuje, da je stranka eno, politika vse nekaj drugega. Spor v točki je tehničen. Ali oni, kateri vidijo celo stvar, trdijo, da tu se ne gre za drugega kot za to, kateri blok prodere: Narodni ali Radnički. Vsi ti in drugi razlogi in debate so prisilile, da je predsednik Butković iz taktičnih ozirov zaključil jutranjo sejo predčasno. Glavni faktor zaključitve pa je bil, ker glasovanje ni bilo pravilno. Glasovalo se je z vzdigovanjem rok. Predlog, da ostane točka v pravilih, je dobil 145 glasov, protipredlog, da se vel vrže, pa 140. Tu je jasno, da 78 delegatov ni glasovalo, ali pa da se jih je prezrlo. Nastal je pravcati kraval, ljudje so skakali v ospredje dvorane, hrup v dvorani je naraščal, nered je bil velik, torej je predsednik bil prisiljen zaključiti jutranje zasedanje, ne da bi dal predloge na poimensko glasovanje kot je veliko število delegatov zahtevalo.

Protesti so prišli na dan takoj ob otvoritvi popoldanske seje. Delegati so zahtevali poimensko glasovanje o tistem važnem predlogu, kateri jim je delal toliko neprilik v preteklosti. Predsednik je še vedno nastopal absolutistično ter ni dal predlogov na glasovanje. Držal se je rezultata prejšnjega glasovanja. Končno je vendar privolil, ker drugače ni bilo mogoče iti naprej z zborovanjem. Pri tem glasovanju bi moralo dati svoje glasove najmanj dve tretjini delegatov za porušenje sprejetega predloga, a oddanih vprid temu je bilo komaj 176 glasov. Zopet je zmagal Narodni blok.

Delegat Grškovič si prizadeva na vse načine, da bi zopet prišel v javnosti do priznanja. Dopinaša razne popravke k osnovnim pravilom, konstatira, da glasovanje o veri in politiki v H. B. Z. ni bilo pravilno, da se naj besedo "narodno" usposabljanje in poduk ven črta iz predloženih osnovnih pravil. Čas bo pokazal, če bo uspel.

Bojazen, da bi se sedanja premočna struja ne usedla v Zajednici, je bil eden glavnih faktorjev, da je bil sprejet predlog, da se konvencije vrše vsaka tri leta. Predlogi za vsaki dve ali štiri leta so dobili pičle manjšine. Ako ne bo drugače sklenjeno, tedaj ostane po predlogu, da se vrše junija meseca. Naznanila za volitev delegatov se imajo objaviti šest mesecev pred bližajočo se konvencijo.

Delegat Grškovič, uvidevajoč nevarnost, da se ponovi izbiranje odbora za pregled poverilnic delegatov, je predlagal, da se izvoli v ta odbor v bodoče pet delegatov, in sicer iz različnih držav in da se jih izbere izmed delegatov, kateri zastopajo največja društva. Pri glasovanju pa je bilo 128 delegatov zato, da se sprejme odstavek v pravila, kateri daje glavnemu predsedniku moč, da takoj po otvoritvi imenuje pet članov v ta odbor. Proti je glasovalo 112. Na zahtevo večine delegatov se da predloge na ponovno glasovanje. Da se da moč predsedniku, je dobilo 186 glasov. Predsednik bo torej imenoval pet članov v poverilni odbor.

Skušalo se je tudi upeljati konvenčni pripravljalni odbor. Ko bi se ta odbor uključil v pravila, tedaj bi ta bržkone imel nalogo posnemati staro Gompersovo mašino, katera je pripravljala vse za konvencijo in odobrenje kimajočih in nezavednih delegatov. To se ni obneslo. Odglasovali so proti. Pokazalo se je pa jasno, kakšne struje vladajo konvencijo.

Jos. A. Siskovich, poročevalec.

Vladna kriza na Poljskem.

Varšava, 10. maja. — Poljska je brez vlade. Predsednik je včeraj pozval Grabskega, naj sestavi novo vlado brez parlamentarcev.

Ameriška zastava na severnem tečaju

Ameriški častnik je parkrat poletel nad tečajem, spustil ameriško zastavo ter se srečno vrnil.

King's Bay, Špicbergi, 9. maja. — Ladijski poročnik Richard E. Byrd in njegov zvesti tovariš, letalski podčastnik Lloyd Bennet sta danes poletela na severni tečaj ter se srečno vrnila na svojo tukajšnjo bazo. Domnevalo se je, da se vrneta s svojega zgodovinskega poleta šele okrog 8. zvečer. Toda marljivi opazovalci so že ob pol šestih zapazili v daljavi malo pikico.

In ko je postajala ta pikica čimdalje večja, sta ameriška ladja 'Chantier' in norveška ladja 'Heimdal' potegnili na svoje jambore svoje zastave in njih sirene so mogočno tulile, kajti vračala sta se drzna letalca z drznega poleta.

Mogočno letalo Fokker tipa se je v veličastnih kolobarjih spustilo iz višine skoro na isto točko, s katere se je dvignilo kmalu po polnoči danes zjutraj.

Še predno so utihnili motorji, je množica obkolila letalo in med urnebesnim vzklikanjem so dvignili Byrda in Bennetta iz letala. Med prvimi, ki so stisnili roke Byrdu in Bennettu, sta bila kapitan Roald Amundsen in Američan Lincoln Ellsworth, ki se pripravljata, da poletita z vodljivim zrakoplovom preko tečaja.

Tisoče vprašanj je bilo stavljenih na junaška letalca, ki sta prva dosegla severni tečaj z aeroplanom. Bila sta pa preutrujena, da bi odgovarjala. Na ramah so ju odnesli na ameriško ladjo, ki jih je privedla sem. Posadka ladje je kar skakala od veselja. Na zraven usidrani norveški ladji pa je godba igrala ameriško himno.

Ko se je Byrd malo odpočil, je povedal: "Trikrat sva v krogu poletela nad tečajem in spustila sva ameriško zastavo ter skrinjico, v kateri je natančen popis našega poleta."

Nikjer nista zapazila na svojem poletu suhe zemlje. Vsega skupaj sta preletela 1,500 milj, in sicer v 15½ ure.

Prvo kar je storil Byrd po svojem povratku, je bilo, da je poslal svoji materi v Virginijo brzojavno poročilo o srečnem povratku. To poročilo je srečna mati dobila baš na Materin dan.

Severni tečaj je prvi odkril admiral Peary leta 1909. On je prodiral s pasjo prego in je porabil vsega skupaj za svojo težavno in nevarno pot osem mesecev.

MAL VZROK — VELIKE POSLEDICE.

Milwaukee, Wis. — E. A. Knudson se je v nedeljo peljal po državni cesti nedaleč od tu. V avtomobil je priletela čebela ter se zaletela naravnost pod Knudsonove očali ter ga pičila na oko. Knudson je hotel čebelo odstraniti, pri tem pa je zgubil kontrolo avtomobila, ki je priletel v brzojavni drog. Knudsonu je bila lobanja prebita in umrl je par ur kasneje.

Harvey, Ill. — Bud Miller iz tega mesta je vprašal John Cooperja, če ima za dvajset dolarjev drobiža. Cooper je naštel drobiž ter ga dal Millerju. Miller pa je z dolgimi koraki planil proti vratom, z dvajsetakom in drobižem. Na pragu pa se je zgrudil, zadet od Cooperja v trebuh. Najbrže bo podlegel težki rani.

ZAMORCI NE BODO STAVKOKAZILI.

New York, N. Y. — Ko je Eugen Kinkle Jonnes, predsednik Narodne mestne lige, izvedel, da britski brodolastniki upajo med ameriškimi zamorci nabrati stavkokaze za Veliko Britanijo, je rekel: "Voditelji ameriških zamorcev morajo nastopiti proti vsakemu takemu poizkusu."

Govorica med britškimi mornarji in drugimi je postala splošna, da zastavkajo iz simpatije. Mornarji imajo svoje lastne pritožbe in zahteve.

Suhaško zaslišavanje se naj obnovi!

To zahteva vodja mokračev. Pred senatni odsek se naj pokliče Garyja in druge kapitaliste, ki dajejo milijone za suhaško propagando. Lep zgled prohibicije je Herrin.

Washington, D. C. — Polkovnik Julien Codman, bostonski advokat, ki je pri nedavnem senatnem prohibicijskem zaslišavanju vodil mokraške sile, je v soboto vložil na senatni odsek prošnjo oziroma zahtevo, da obnovi svoja zaslišavanja ter da še enkrat prouči vse pri zadnjem zaslišavanju podane dokaze. Codman zahteva, da naj odsek pokliče predse poveljnika antisalunske lige, Wayne B. Wheelerja, dalje John D. Rockefellerja ml. in jeklarskega barona Elberta H. Garyja. Ti naj pod prisego povedo, kaka propaganda in kaka politična mašinerija je služila suhačem, ki so vkljub svoji manjšini vendar spravili v ustavo in v postavo 18. dodatek in Volsteadov zakon. Znano je, da sta imenovana dva multimilijonarja dala suhačem že lepe miljončke, a da sama nista osebno suha.

Codman v svoji poslanici na senatni odsek ni štedil s krepkimi izrazi. Wheelerja imenuje to, kar je — "zajedalec na zapeljanih verskih in industrijskih organizacijah". Med drugim Codman omenja tudi znano dejstvo, da več senatorjev in kongresnikov priznava, da dobivajo lepe denarce od Antisalunske lige za svoje suhaške govore.

"Zaslišavanje je prineslo na dan," pravi Codman, "da stane ta s propagando ustvarjena prohibicija Združene države letne $500,000,000 na izvajalnih izdatkih in na zgubi davkov od sedaj prepovedanih pijač. Nemogoče si je predstavljati, koliko nadainjih milijonov dolarjev tirja prohibicija še vrhutega od ljudstva, kateremu je usilila neštevilno zla."

Codman ni pozabil naveati tudi policijskih številk iz raznih mest, ki naštevajo, koliko žrtev zahteva prohibicija. Omenil je Chicago, kjer je bilo izvršenih 92 umorov odkar je suša v deželi, in sicer so tu všteti samo tisti umori, ki so v direktni zvezi s prohibicijo. Za najbolj kričeč vzgled pa je postavil 'krvavi Williamson' okraj v Illinoisu, katerega krvavo središče je Herrin. Par Kristovih namestnikov v Herrinu si je kar samo vzelo oblast, da izvajajo prohibicijo. Poklicali so zloglasnega suhaškega in klanovskega morilca S. Glenn Younga, ki je par poštenih državljanov tam pobil, slednjič pa je obležal tudi sam. Tisti svečeniki so svoje klanovce odeli v posteljne rjuhe ter jim povezali na glavo bele kapuce ter z revolverji in z nasilnim vdiranjem v hiše začeli izvajati prohibicijo. Posledica: izgredi, domača vojna, štirikratno klicanje čet, ropotanje strojnic in dvajset žrtev. Ampak vkljub vsemu temu, da je Herrin radi fanatičnih klanovcev v sramoto Ameriki, ni v Williamson okraju suše, kakor je ni nikjer v Ameriki.

Umor v zakotni krčmi.

Chicago. — Na 228 S. Halsted St. stoji zakotna krčma, svoje čase jako živahen salun. Sedaj so sprednja vrata zaklenjena s par ključavnicami, zadnja vrata — ki so železna — bo tudi zaprta. Ampak, kdor zna, oziroma je znal pravilno potrkati, mu je bilo odprto in znotraj je dobil okrepčilo za svoje suho grlo. Navadno je bila na razpolago tudi kaka 'gospodična', če je bil kateri pivec razen pijačežejen tudi ljubezniželjen. V nedeljo se je torej v tej zakotni luknji pilo in veselilo skoro do belega dneva. Navzoč je bil med par sumljivimi elementi tudi nek pomožni šerif. Triindvajsetletna Marie Bender je po svoji skromni moči skrbela za zabavo. Svet tega ne bi zvedel, če se ne bi ponočnjaki med seboj sprli. Počil je revolver in mrtev se je zgrudil Wm. Marroney, star 21 let. Njegovo truplo so odpeljali v mrtvašnico, dekle in par drugih v luknjo, ostale pa še iščejo.

Viseki duhovi in njih posledice

Bankirjeva žena je prikolovratila v ječo. — Pijan moški bil aretiran, ker ni bil ubit.

Chicago. — Če je človek pijan in se poda na čikaške ulice, se mu marsikaj pripeti, kar lahko potrdita Metka Schrage, ki jih ima 35 (namreč let), in Charles Blanchard, s 47. Ta dva sta imela v nedeljo opraviti z duhovi — viskimi seveda — in s policijo, ampak eden za drugega nista vedela, dokler nista v pondeljek zjutraj našla sama sebe na prvi strani čikaških jutranjih listov.

Charles Blanchard si ga je pošteno naložil pod kapo. In ni nič čudnega, da je zgubil ravnotežje, nerodno je le, da je zgubil ravnotežje tako visoko. Padel je namreč s postaje nadzemne železnice naravnost na tir prave železnice, in sicer tik pred neko brzovlak. Strojevodja je ustavil vlak ter povedal dvem policajem, da je nekoga povozil. Šli so iskat truplo, našli pa so pod tretjim vozom našega Blancharda. Bil je malo okacan od olja, sicer pa popolnoma cel. Na policijski postaji se je kmalu iztreznil, nakar je plačal globo ter odšel domov.

Mrs. Margaret Schrage je žena nekega bankirja. V nedeljo se je vozila pod vplivom duhov s svojim avtomobilom po nekem bulvardu. Duhovi so imeli nanjo tak vpliv, da je v daljavi enega bloka zadela kar v pet drugih avtomobilov. Vozniki teh avtomobilov seveda niso molčali in tako je bil kmalu za njenim policijski avtomobil. Njen je šel vedno križem kražem. Ko je spoznala, da ne more ubežati, jo je ubrala peš, seveda zopet križem kražem. Kmalu pa je bila v pesteh hudo sopečega policaja, ki jo je vkljub vsem protestom in ne ravno čednim izrazom odvedel v luknjo. Predno je prihitel njen mož, da položi jamščino, se je že precej streznila, tako da se ni več zibala, ko je zapuščala policijsko postajo.

Francozi so zopet bombardirali Damask

Streljali so z bojnih ladij na mesto in ubili 50 vstašev.

Jeruzalem, 10. maja. — Francoske bojne ladje so danes bombardirale Damask. Petdeset Sircev je bilo ubitih. Francosko uradno poročilo se glasi, da bombardiranje je bilo potrebno, ker so rebeli nameravali okupirati mesto. Škoda v mestu je velika, toda podrobnosti še niso znane.

GOVORICE O STAVKI V KROJAŠKI INDUSTRIJI.

New York, N. Y. — Kampanja za organiziranje krojaških delavcev, ki izdelujejo ženske plašče in obleke, je v teku. Slišijo se govorice, da pride mogoče letos do splošne stavke krojaških delavcev, organiziranih v organizaciji "Ladies Garment Workers Union", da bo kampanja za organiziranje toliko uspešnejša.

Veliki klerikalni izgredi v Parizu.

Pariz, 10. maja. — Pariški monarhisti, ki so obenem klerikalci, so včeraj izzvali krvave izgrede v srcu Pariza pri demonstracijah ob priliki rojstnega dne device Orleanske. Sto demonstrantov in 95 policajev je bilo ranjenih in 200 aretiranih.

Osemletni butlegar.

Wheeling, W. Va. — V nedeljo je bil aretiran osemletni Clifford Davis, ki je raznašalec časopisov. V njegovi obleki in med njegovimi časopisi no našli pol galona žganja v osmih malih steklenicah. Izpovedal je, da je prodajal žganje za svojo mater, ki je vdova z veliko družino.

Glasovanje o prohibiciji na Norveškem.

Oslo, 10. maja.—Parlament je sklenil, da naj ljudstvo odglasuje v prihodnjem oktobru, da li hoče še imeti ali odpraviti prohibicijo.

Banke pokaje v Belgiji

Bruselj, 10. maja. — Ljudska kreditna banka v Antwerpu, ki ima devet podružnic in 300 agentur, je zaprla vrata, ko je zadnji teden izplačala za 22 milijonov frankov vlog. Druge banke se tudi majejo in obveščajo vlagatelje, da mora vsakdo prej naznaniti, kdor hoče vzeti svoj denar.

Četrtina čikaških otrok podhranjena.

Chicago. — Izmed 130.000 čikaških šoloobveznih otrok, ki jih je lansko leto preiskal zdravstveni department, je bilo 30,000 takih, ki so bili slabo prehranjeni. Vzrok njih zdravstvene nepopolnosti je ali slaba hrana ali pa premalo hrane. Zdravstveni komisar dr. Bundesen pravi, da mnogo otrok ne dobiva pravo vrsto hrane ali pa da hrana, ki jo dobivajo, nima pravega učinka radi pomanjkanja svežega zraka in gibanja na solncu.

Gozdni požari v New Jerseyju.

Atlantic City, N. Y. — V nedeljo je razsajal v bližini Risleyja silen gozdni požar, ki je ogrožal na več milj širjave vse kar mu je prišlo na pot. V požaru je našla svojo smrt neka ženska. Zgorelo je šestnajst hiš.

Krvava statistika.

Chicago. — V nedeljo je bil povožen od nekega avtomobila Conrad Cababianich, star 71 let. S tem je naraslo število avtomobilskih žrtev v Cook okraju od 1. januarja dalje na 265.

Italijanski fašisti se streljajo med seboj.

Turin, Italija, 10. maja. — V soboto je bil tukaj krvav konflikt med fašisti samimi. Okrog 500 mladih fašistov je demonstriralo proti nekemu odloku lokalnega fašistovskega voditelja Gemellija, nakar so se spopadli s fašistovsko milico. Večje število oseb je bilo ranjenih.

Finančni krah v Rumuniji.

Bukarešta, 10. maja. — V Rumuniji je zavladala finančna kriza. Valuta je začela silno padati. Včeraj se je vršila izredna kabinetna seja, kateri je predsedoval kralj Ferdinand.

Vesti iz Jugoslavije

Z razkrivanjem korupcije se nadaljuje. — Belgrad, 22. aprila. Opozicija z vso odločnostjo hoče zahtevati razčistitev številnih korupcijonističnih afer in dela na vse, samo da bi preiskave prišle v tek. Država je oškodovana za več milijonov, gotovi krogi pa hočejo celo zadevo spraviti s tira, z novimi detaljnimi razkritji zakriti Radetove mahinacije in malverzacije, ki so pač najobsežnejše izmed dosedaj znanih korupcij; izporedno z njim je borba proti dr. Pečarju, ki si je baje pri intervencijah zaslužil mastne tisočake. Pridno so na delu za razkritja tudi Radičevi odpadniki, ki v razne nečedne zaslužke zapletajo tudi dr. Mačka in Košutiča. Zdi se, da bo to razkrivanje šlo ad infinitum in se koncem koncev pozabilo na najogabnejšo korupcijsko afero Standard Oil Company in celo na razkričano "zarado" pri ogromnih državnih nabavah. Rade Pašiča se najbrž strankarska slepota in strast ne bo spomnila, mogoče vsled pijetete do Radeta ali pa morebiti iz pijetete do ostalih državnih funkcijonarjev, ki neradi vidijo, da bi se razkrilo gnilo gospodarsko življenje "zarad" v vladi in ki podpirajo vsako akcijo, da bi se kompromitiral, recimo kak prečan. Opozicija zahteva za Radetov slučaj še posebne komisije. Bati se je pa v celem, da ostane pri komisijah in da se bo Rade svobodno gibal in prejemal ogromne nabavne procente še nadalje in dr. Pečar z denarjem, katerega je vložil v angleško banko, svobodno manipuliral. V inozemstvu uživamo vsled korupcijskih afer nekaj dni dostojen sloves.

Lep uspeh hrvatskih socialistov. Dne 18. aprila so se vršile v Valpovu in v Bjelovaru občinske volitve, za katere je vladalo veliko zanimanje tudi v zagrebških političnih krogih, ker so se vršile v času najhujših notranjih kriz in vsesplošnega razpada meščanskih sporazumaških strank, vsled česar so te volitve nudile poučen vpogled v mišljenje in razpoloženje širokega naroda. Volitve so pa izpadle tako, kakor so te meščanske stranke najmanj pričakovale. Socialisti so dobili v Bjelovaru 234 glasov, v Valpovu pa 323 glasov. Socialisti so napredovali v obeh občinah. Če vpoštevamo posebne razmere v industrijsko še nerazvitih hrvaških mestih in trgih, moramo našim hrvaškim sodrugom le čestitati na tem njihovem lepem uspehu, ki priča, da se socialistično gibanje tudi med zavednim hrvaškim delavstvom dviga in konsolidira.

Šest do štirinajstletni otroci ustanovili tatinsko družbo. V Mostaru je bilo v zadnjem času izvršenih večje število tatvin v raznih trgovinah in na trgu. Tatvine je vršilo petero otrok v starosti od 6 do 14 let. Končno je prišla policija tatinski tolpi na sled vsled nepazljivosti šestletnega člana te tolpe Mustafa Drljevića. Drljevića je policija zalotila v trenotku, ko je v neki trgovini iz blagajne ukradel 1430 dinarjev. Fantek je takoj vse priznal in izdal tudi svoje tovariše.

Goljufinja, ki govori z dušami. Pred subotiškim sodnim stolom se je vršila zanimiva obravnava. Tožitelji so obdolžili Marijo Jankovićevo, da jim je izvabila približno 20,000 dinarjev, zatrjujoč jim, da je imela sedem zob, ko je prišla na svet, da zna govoriti z dušami in da bog vsako njeno željo izpolni. Obtoženka je bila obsojena na leto dni ječe.

TURKI IN SPOMENIK KEMALA PAŠE.

Turčija je dežela brez spomenikov in šele s Kemalovimi reformami je prišla tako daleč, da se je sprijaznila z mislijo prvega spomenika v Carigradu. Ta spomenik naj bi predstavljal Kemala pašo, preporoditelja moderne Turčije, moža, ki je odpravil sultanat in kalifat in je dal domovini lice evropejske države.

Za spomenik je bil razpisan natečaj, katerega se je udeležilo okrog 40 umetnikov iz vseh dežel sveta. Prvenstvo med tekmovalci je bilo priznano osnutku avstrijskega kiparja Krippla, ki je napravil načrt za kip, predstavljajoč Mustafo Kemala v civilu. Carigrajsko mesto je bilo s to upodobitvijo zadovoljno.

Te dni pa je prišel spomenik iz brona na mesto. Določeno je bilo, da se postavi na Serailskem rtu na nalašč zato napravljenem podstavku. Preden pa se je to zgodilo, se je dvignilo v Carigradu veliko ogorčenje. Prebivalstvo je spomenik odklonilo, češ da ne predstavlja "ghazija", vladarja današnje Turčije v dovolj dostojni podobi. Ponesrečena je baje predvsem Kemalova pozitura, ki baje prav nič ne odgovarja naravni pozi turškega poglavarja.

Spor, ki se je izcimil radi spomenika, je šel tako daleč, da so morale oblasti kip obiti z deskami ter ga zakriti očem množice, ki se je zgražala nad delom. Najvišji politično-upravni funkcijonar Carigrada pa se je napotil v Angoro, kamor je vzel s seboj mnogo fotografij, posnetkov spomenika z vseh strani. Kemal paša naj zdaj sam presodi, če je spomenik njega dostojen in vreden ali ne. Posebno se zgražajo Turki nad tem, da bi se postavil spomenik na prostoru, ki je skoraj vedno zatemnjen od dima ladij, ki so zasidrane v bližini Serailskega rta.

Glas o "nedostojnem" spomeniku se je medtem razširil že po vsej turški deželi. Pod pritiskom javnega mnenja se je videlo turškemu prosvetnemu ministru potrebno izdati odlok, da ne sme nobena občina in nobeno mesto v Turčiji postaviti nobenega spomenika, če nima za to predhodne odobritve samega ministra. S tem hoče angorska vlada očividno omiliti odpor, ki se je pojavil v prvi vrsti proti postavljanju spomenikov, na katere Turčija ni navajena. Vsak načrt bo poslej pregledala strokovna komisija v prosvetnem ministrstvu in šele, če bo projekt odobren, bo mogoče idejo realizirati.

Pri kiparju Krippiu sta poleg Carigrada naročili spomenike Kemala paše še dve turški mesti, Angora in Konja. Sedaj sta ti dve naročili ustavljeni in turška vlada se bavi z mislijo, da bi naročila poprsje Kemala paše in plaketo s Kemalovo glavo pri kakšnem kiparju evropskega slovesa.

S spomeniki v Turčiji je torej težka stvar. Kljub izvedenim reformam, ki so navidez prekvasile turški narod, prevladuje še vedno stara mentaliteta. Turki so sicer v taboru Kemala, pritrjujejo njegovim načrtom in se držijo njegovih zgledov — na zunaj; v notranjosti pa živi v njih še vedno stara tradicija, ki jih je po vojni tudi geografsko zanesla popolnoma na azijatska tla.

Delavske dividende.

Chicago. — V okrajni bolnici je umrl Adam Eble na poškodbah, ki jih je zadobil prejšnji teden, ko mu je padel na glavo kos nekega stroja.

Rotorna ladja v New Yorku.

New York. — "Baden-Baden", prva rotorna ladja, katero je izumil Nemec Flettner, je priplula v nedeljo v New York. Plula je 38 dni čez Atlantik. V New Yorku ostane tri tedne, nakar pride na ogled v Chicago.

ZA KRATEK ČAS.

Mladi avtomobilist: Oprostite, moja dama, bi se peljala z menoj?

Ona: Gospod, jaz sem vendar gospa!

Avtomobilist: Seveda, to vem. Če bi hotel moškega, bi šel domov po brata.

Hot Dogs.

— Mama, jaz ne morem verjeti, da bi delali klobase iz malih psičkov.

— Prav imaš, Janezek. Vesela sem, da tako misliš.

— Veš, mama! Ravno pred kosilom sem ugrizni našega rjavčka za uho, pa ni tako dober kot klobase.

NA PRODAJ

je štirisobna zidana hiša. Poleg je tudi garaža za 3 avtomobile. Cena $6200.—Za nadaljna pojasnila se oglasite na: 2644 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODPRAVITE SRBENJE VAŠE KOŽE.

Ako vas muči srbenje kože, si prav lahko pomagate, če namažete kožo s Severovim Eska, antiseptičnim zdravilnim mazilom proti vneti, srbeči koži. Dostikrat odstrani srbečico že enkratno masanje. Uporablja se lahko na najfinejši koži ravnotako kot na grapavi. Severov Eska je pomagalo že celi armadi trpečim, pa bo tudi vam. Zakaj si ga ne preskrbite še danes? Vaš lekarnar ga prodaja. Cena 50c. W. F. Severa Co., Cedar Rapids, Iowa.—(Adv.)

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (April 30-1926) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako jeseč list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $5.00 in za pol leta pa $2.50. Člani S. N. P. J. dopečajo za pol leta $1.90 in za celo leto $3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto $6.50, pol leta $3.25, za člane $5.90.

Za Evropo stane za pol leta $4.00, za vse leto pa $8.00.

Tednik stane za Evropo $1.70. Člani dopečajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

ROBERT OWEN

(KONEC.)

Vsled Napoleonovih vojen hudo prizadeta angleška industrija je kazala svetu svoje rane tudi s tem, da se je angleško industrijsko delavstvo bolj in bolj pogrezalo v socijalno bedo. V Owenovi tovarni pa so se socijalne razmere delavstva celo izboljšale. Zato so vsako leto romali tisoči v New Lanark, da vidijo čudež. Med temi romarji so bili ministri, princi in poslanci. Kralji in cesarji so se začeli zanimati za tega izrednega moža, za njegove načrte in njegovo delo. Owen sam pa je bil prepričan, da je našel pravo pot, katera bo privedla celotno kulturno človeštvo do sreče, in da bo kmalu napočil dan, ko se bodo civilizirane države vladale po njegovih družabnih načelih. Ni ga motilo, ko je nek takšen romar — bil je von Gentz — dejal: "Mi ne želimo, da bi ljudstvo postalo premožno in neodvisno. Kako naj ga pa potem obvladamo?" —

Ti praktični uspehi so Owena ojunačili in začel je misliti, kako bi mogel vsaj za nekatere socijalne reforme, ki jih je bil v svoji tovarni izvedel z uspehom, najti odmeva in konkretnosti tudi v — državni zakonodaji. Na nekem zboru industrijcev je nastopil za to svojo misel, toda brez uspeha. Dosegel je celo, da je v angleškem parlamentu za to misel nastopil stari Robert Peel, toda tudi on ni mogel doseči resnih uspehov. Odpor industrijcev je bil prevelik. Owen se je veliko trudil, da doseže pozitivne uspehe in je v tem namenu prebil več let v Londonu. Zlasti je hotel doseči zakon, po katerem bi se uredil delovni čas v tovarnah, ki naj bi se znižal na deset ur in pol dnevno; nadalje, da bi se prepovedalo otrokom pod desetimi leti delo v tovarnah sploh, onim pod dvajsetimi leti pa dovolilo le poldnevno tovarniško delo. Prvi je prišel tudi z mislijo, da naj se uvedejo državni obrtni nadzorniki.

Po padcu Napoleona in sklepu splošnega evropskega miru so prišli za angleško industrijo še težji časi. V dolgoletni vojni dobi se je zelo razširil tovarniški sistem obrtne produkcije, ki je silno pomnožil produktivno moč dežele. Med vojno dobo je bil domač konzum — kakor vedno in povsod ob takšnih prilikah — tudi na Angleškem večji kot pa v mirni dobi. Po sklepu miru, ko so nastopile zopet normalne prilike, pa je domač konzum padel, novih odjemalcev obrtnih izdelkov pa tudi še ni bilo. Pokazale so se posledice splošnega obubožanja, kakor po vsaki vojni. Blaga in izdelkov je bilo kmalu preveč, odjemalci so se akrčili, trgovina je zastajala. Owen je videl vzrok teh slabih časov tudi še nekje drugje kot ostali ekonomi: v poslabšanem življenju delavstva in njegovem majhnem konzumu. Tudi je uvedba novih strojev v tovarniško delo spravila ob vrednost človeško delo, v poprejšnji maloobrtniški izdelavi visoko cenjeno, in tako zmanjšala konzumno moč delavskega ljudstva. Tako nastali prepad med zvišano in pomnoženo produkcijo in na najnižjo stopinjo zmanjšani konzum bi bilo treba spraviti zopet v neko skladnost. Kako? Praktični Owen je imel zdravilo tudi za to socijalno bolezen: treba je zopet dvigniti vrednost dela; to vrednost pa upropaščajo predvsem številni brezposelni delavci. Tu pa je poklicana država, ki naj odpomore socijalni stiski na ta način, da z raznimi investicijskimi deli in napravami brezposelne ljudi zopet zaposli. En del te brezposelne armade naj bi se v skupinah do 1500 oseb porazdelil po raznih kolonijah, ki čakajo na njihovo delo. Z njihovim delom bo mogoče kriti izdatke za prehrano, plačati obresti in amortizacijo izposojenih obrestnih kapitalov. Država je dolžna poskrbeti za zaposlenost svojih državljanov, kadar se pojavi produkcijska kriza. Poleg konzumne nezmožnosti, ki je posledica socijalne bede, je naglašal tudi, da pretiran luksus in razbrzdana razkošnost še pospešujeta industrijsko krizo.

Kakor vidimo je stal Owen pred istimi socijalnimi in gospodarskimi problemi, pred katerimi stoji angleška država dandanes, po veliki svetovni vojni (1914—1918); poleg nje seveda tudi ostale civilizirane države. Po znatno zvišanih konzumnih potrebah in nalogah, ki so nastale med vojno in takoj po vojni, je nastopila vsepovsod konzumska, ž njo pa splošna trgovska kriza, katere posledica je bila velika brezposelnost industrijskega in obrtniškega delavstva. Po več kot sto letih stoji civilizirani svet danes pred prav takšnimi problemi skoro nem, pa čeprav ima za seboj težke izkušnje dolgoletnih socijalnih bojev in celo krvavih revolucij. Za časa Owenovih prizadevanj je takšna socijalno gospodarska kriza nastopila prvič v večjem obsegu. Tedaj se je v gospodarstvu razčeperilo mančesterstvo, in zaradi tega je razumljivo, da socijalni reformator, kakršen je bil Owen, ni nikjer našel posluha. Po prvi splošni industrijski krizi so sledile manjše, bolj lokalne. Tedaj je nastopil Owen s posebno spomenico, v kateri je predlagal, da se uvede namesto kovanega denarja, katerega je proglasil za "umetnega", nov denar — delovni denar. Ta svoj predlog je utemeljeval tako, da je delo edino merilo vrednosti. Z uvedbo delovne valute bi narastla tudi kupna moč delovnega ljudstva, ki bi se približala naraščajoči produktivnosti. Dokazoval je rentnikom, ki bi utegnili imeti pomisleke proti tej novotariji, da bi se pri tem sorazmerno zvišali tudi njihovi dohodki. Po več kot sto letih pozneje so razmišljali tudi v sovjetski Rusiji o uvedbi delovnega denarja. Predlagal ga je L. Krasin, ki je hotel, da se uvede solnati denar, to je papirno nakazilo na gotovo količino soli, kar pa se je pokazalo neizvršljivo, ker je n. pr. mokra sol težja kot suha. Nasprotno, Rusija se je po uničenju svoje papirnate valute vrnila zopet k zlati podlagi denarja. Ako bi bilo mogoče splošno komunistično gospodarstvo, bi imel takšen delovni denar nek pomen, zlasti ker bi odpadle vse rente.

Svojo idejo o komunističnem gospodarstvu brezposelnih delavcev po kolonijah, je Owen pozneje pospešil. Trdil je, da sedanji družabni red ustvarja nasprotje med možnostjo produkcije in možnostjo konzuma. Konzum in produkcija sta odvisna od dobička, ki je presežek potroškov za izdelek produkta. Ta gonja za dobičkom rodi bedo. To pa je nezmiselno. Zato bi bilo potrebno produkcijo organizirati. Potem bi bogastvo tako naraslo, da bi nikomur ne prišlo na misel, da bi ga skrival ali kupičil, prav tako, kakor nihče ne polni steklenic z vodo, ker je je za vse ljudi dovolj. Kako bi se to bogastvo razdeljevalo med ljudi, o tem ni veliko razmišljal, ker je mislil, da je to vprašanje podrejeno prvemu, ki je pogiavitno.

V to svojo misel se je Owen tako zamislil, da je hotel ljudem njeno pravilnost dokazati z eksperimentom. V tem oziru je zanimiv njegov poskus z delovno menjalnico (Labor Exchange), ki jo je ustanovil v Londonu (1830—1832). Tudi tu je šlo za to, da se brezposelnim delavcem omogoči delo. Delavec, ki je napravil kakšen izdelek, ga je lahko vsak čas oddal v skladišču te delovne banke. Tam je prejel potrdilo o tem, koliko ur je potreboval za tisto delo. To potrdilo ga je pooblaščalo, da je mogel dobiti v skladišču drugo blago enake vrednosti, ako ga je potreboval. Pri ocenitvi oddanega izdelka se je upoštevala njegova običajna cena, a za eno uro dela se je priznalo 6 d. Pokazalo se je predvsem, da je zavod poraben le za tiste rokodelce, ki morejo izdelek popolnoma izgotoviti, n. pr. čevljar čevlje, mizar stole, urar uro itd., ne pa tudi za razne druge delavce, ki ne morejo sami izgotoviti izdelka svoje stroke, n. pr. za tkalce, zidarje itd. Tudi je mogel ta menjalni zavod sprejemati le takšne izdelke, po katerih so ljudje izpraševali. Owen se je po takšnih ponesrečenih eksperimentih tolažil s tem, da niso uspeli zaradi nezadostnega kapitala, ki se je v nje vložil, in pa zaradi nasprotovanja zemljiških posestnikov.

Ti njegovi poskusi in pa načela, ki jih je tolmačil, so zbudila veliko socijalno gibanje po vsej državi. Vedno večje je bilo število njegovih somišljenikov. V listih in govorih je oznanjal Owen potrebo, da se organizira človeška družba na zadružni podlagi. Vsepovsod naj se ustanove zadruge, po njih gridobljene kapitale pa naj delavci porabijo za namene svoje zaposlenosti. Pozneje vzvelo delavsko zadružništvo na Angleškem, začeto zlasti po l. 1844, je izpolnilo le del Owenovih nadej. On je bil njegov idejni in praktični začetnik, ki je povedal njegovo gospodarsko izpoved.

Seveda tudi Owen ni ostal brez nasprotnikov. Imel je velike sovražnike, ki so ga srdito napadali. Vodila jih je anglikanska duhovščina iz verskih razlogov. Owen je bil velik svobodnjak in močan individualist. Za zmotna je proglasil ne samo načela kapitalistične družbe, ampak tudi verska. Nekateri njegovi vročekrvni pristaši, opirajoč se na nekatere njegove svobodoljubne izreke, so pričeli propagando za ateizem, to je podkrepilo odpor. Na čelo tega odpora se je postavil škof v Exeterju, ki se ni ustrašil nobenega sredstva, samo da pobije Owena in njegov nauk. Da tudi številnim tovarnarjem Owenova vojna proti njihovim dobičkom ni bila všečna, je umljivo, zlasti še, ko so že lahko opažali naraščajoče socijalno gibanje delavstva. Na nekaterih zborovanjih se je nahujskano ljudstvo dejansko lotilo že osivelega moža. Po raznih ponesrečenih eksperimentih je umrl v visoki starosti l. 1858 v svojem rojstnem mestu, kamor se je po hudih in bridkih izkušnjah umaknil, ko je zaslutil, da se mu bliža smrt.

Owen je bil utopist, ako upoštevamo poznejši potek socijalnega razvoja človeške družbe. Bil pa je tudi zelo izrazit praktični socijalno-politični delavec in prvi borec za državno socijalno-politično zakonodajo. On je bil prvi moderni industrijec, ki je v svoji tovarni uvedel socijalno skrbstvo za delavstvo. To kot človek, ne kot podjetnik. Po svoji dobi je bil prvi in edini, ki je — kot človek — naglasil socijalno potrebo zakonite ureditve delovnega časa in zakonite omejitve dela otrok v tovarnah. Njegova domovina, Angleška, ga šteje med prve, ki so zahtevali uvedbo obligatoričnega ljudskošolskega pouka. Bil je začetnik teorije, da nastajajo krize v industrijski produkciji predvsem zaradi tega, ker ima delovno ljudstvo premajhne dohodke, vsled česar je tudi njegova konzumcijska zmožnost nezadostna. Mnogi poznejši narodno-gospodarski teoretiki, tudi socialistični, n. pr. celo tako zelo ekskluzivni K. Marx, so posvečali tej teoriji pozornost. Bil je tudi prvi praktični socijalno-politični delavec, ki je zahteval državno delovno statistiko in državno odpomoč proti brezposelnosti. Delavsko združništvo v obče ga šteje za svojega očeta, ker mu je dal idejno podlago in svoje prve praktične izkušnje. Vse njegove socijalne misli in delo, ki jim je sledilo, je temeljilo na človečanstvu, zakaj predvsem in povsod je bil moralno visoko stoječ človek. Odtod njegova velika nesebičnost in požrtvovalnost za javni in zasebni blagor delovnih ljudi. Bil je tudi spreten agitator, toda sovražnik demagogije, napram vsakemu nasprotniku tudi res toleranten. Socijalni preobrat si je zamislil kot miren prehod. Zato je svojo socijalno-politično propagando strogo ločeval od tedanjih strankarskih bojev na Angleškem, četudi so bili zelo strastni. Na napade nasprotnikov je dajal mirne, kratke, a stvarne odgovore. V njih je odsevala samonikla, iz izkušenj vsakodnevnega življenja vzrasla življenska filozofija, pristna rastlina socijalno-gospodarskih razmer njegove dobe. Kot politik je bil konservativen; srednjeveški cehovski obrtni organizaciji je dajal prednost pred "svobodo" kapitalistične industrijske produkcije. Toda zavedal se je, da kolo časa ne more nazaj, zato je hotel moderno družbo preurediti na temelju svoje krščanske misli. Nekoč l. 1815 se je na nekem zborovanju tekstilnih tovarnarjev govorilo o odpravi uvozne carine na bombaž. Owen se je temu upiral, izjavljajoč, da bi mogel glasovati za odpravo uvozne carine le, ako pristanejo tovarnarji na zakonito ureditev tovarniškega obrata. Brez tega, je dejal, je razširitev in povečanje industrijske produkcije za človeštvo prokletstvo. Uvozna carina na bombaž surovine podražuje in tako vsaj deloma onemogočuje hitrejše širjenje tovarniško urejene industrije. Napredek tehnike je lahko človeštvu v neizmerno korist in blagodat, ako bi se skupno gospodarstvo postavilo na zadružno podlago. To Owenovo naziranje spominja na neko dogodivščino štirideset let pozneje. L. 1855 je sprejel tedanji pruski minister v. Heydt nekaj tovarniških nadzornikov, ki so mu poročali o stanju delavstva v tovarnah v njihovih okrajih. Slika je bila tako strašna, da je minister vzkliknil: "Ako so vaša poročila resnična, potem naj raje vsa industrija propade!"

Razrednega boja Owen še ni poznal. Njegovo naziranje o izvedbi socijalnih reform odnosno o popolni preureditvi človeške družbe, je slonelo na solidarizmu, to je, da se more preobrat izvesti le s sodelovanjem i kapitalistov i delavcev. V tem se kaže njegov utopizem, ali kakor so pozneje rekli, njegova "neznanstvenost".

Owen ni bil velik in znamenit pisatelj. Izmed njegovih spisov so najboljši njegovi krajši govori in pa razne spomenice. Bil je pač praktik. Veridar je v zgodovini socijalističnega gibanja orjaška osebnost, čeprav so mu pozneje nekateri socijalistični in komunistični pisci odrekali veličino, češ, bistvo modernega socijalizma je v zahtevi po vsem čistem donosu dela in v pravici do eksistence in dela vsakogar, česar pa on ni jasno izrekel.

Z muko in ljubeznijo, s požrtvovalnostjo in nesebičnostjo je oral ledino socijalne vede in spoznanja. Po globokih brazdah, ki jih je bil zapustil, je stopal marsikateri njegov idejni potomec, ne da bi znal objektivno ceniti njegov pomen v zgodovini socijalnih bojev kapitalistične družbe.

Agitirajte za "Prosveto"!

IŠČEM DELO

kot mesar z 20-letno skušnjo, Chicagu, Ill. Vajen sem vseh spadajočih v mesarsko obrt. Ponudbe pošljite na: Upravništv "Prosvete," 2657 So. Lawndal Ave., Chicago, Ill.—(Adv.)

Se Počuti Prenovljeno.

Omotica je zginila in sedaj lahko hodi brez palice.

Mrs. J. W. Peterson, Republic, Wis., piše kot sledi: "Odkar rabim Nuga-Tone se čutim kot nova žena. Je vse to, kar trdite in da daje novo življenje starim ljudem. Čutim, da ne morem biti brez nje. Sem 60 let stara in bila sem izmučena, da nisem mogla okoli, sedaj pa zopet opravljam delo okoli kokoš in ne rabim palice, ker več ne padam vsled omotice."

Stari ljudje, izmučeni vsled skrbi naj poskusijo Nuga-Tone. Čudili se bodo kako hitro deluje. Ista povečuje njih moč in krepkost, ojači njih živce, kri in telo, daje čudovito krepčilen spanec, stimulira jetra in na prijeten način regulira želodec in črevesje. Izdelovalci Nuga-Tone vedo tako dobro kaj bo za vas storila, da prisilijo vse lekarnarje, da isto jamčijo in vam povrnejo denar, če niste zadovoljni. Priporočana, jamčena in na prodaj v vseh lekarnah, ali pa pošljite $1.00 naravnost na National Laboratory, 1046 S. Wabash Av., Chicago, Ill. (Adv.)

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, sladkočarjem in v predajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacijah na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

TINICA

Spisal Ivan Cankar.

(Dalje.)

II.

Blodil je po ulicah, stopal je hitro, s klonjenih životom, zadeval se je ob ljudi. Postal je hipoma, ozrl se je in se je prestrašil. Pet mesecev, da, pol leta in več že ni hodil tod. Ali kraji so mu bili znani, ulice so ga pozdravljale, nasmihali so se mu celo obrazi. Postal je in je ugibal. In tedaj je spoznal in ko je spoznal, se je zasmejalo grohotom vsenaokoli. Smehljale so se sive hiše, ozke puste ulice so se smejale.

"Ali si se vrnil, spokornik?"

Zašel je v deželo svoje preteklosti, v domovino svojih pozabljenih grehov in življenje, ki mu je bil ubežal, ga je pozdravljalo z veselim škodoželjnim smehom.

"Ali si se vrnil, spokornik? Zapisano je bilo, da se povrneš, ni mogoče ubežati."

Bežal je, ali noge so se mu tresle . . . Ni gledal, ni mislil — toda glej, hodil je kakor na vrvi, vodilo ga je kakor slepca in prišel je naravnost v deželo svoje preteklosti. Priklenjen je bil za večno; na katerokoli stran je bežal, vsa pota so vodila v domovino njegovih grehov . . .

Truden je bil, stopil je v kavarno, da bi si odpočil. Osvobodil bi se rad težke groze, ki je bila legla na njegovo srce, rad bi odgrnil motno zagrinjalo, ki se mu je bilo spustilo pred očmi od neba do zemlje.

Kaj se je zgodilo, fant? Kaj se je moglo zgoditi v enem samem trenotku?

Zdrznil se je, doteknila se je bila roka njegove rame in znan obraz se je sklonil k njemu.

"Ej, gospod Golob, ej Francek, po tolikem času?"

Smehljajoč obraz polepe, malo izžite, malo umazane ženske.

Sedla je k njemu.

"Kako da si se povrnil? Mislila sem, da te ne bo nikoli več."

"Tudi jaz sem mislil, da se ne povrnem več."

Strah ga je bilo in stud mu je segal do grla. Ali sam ni vedel, kako je polagoma in prijetno tonil v preteklost; stud mu je segal do grla, v studu samem pa je bila že slast, je bilo poželenje.

"Kaj si počel tako dolgo? Ali se še spominjaš — —!"

Spominjal se je; vse se je odprlo pred njim, lepo in strašno je bilo. Upijanil se je bil, sam ni vedel kdaj, in že se je tresel, da se ne strezni nikoli več. Toda streznil se je in bežal je, ves še umazan od blata, bolan in trudeh, ali poln veselega upanja, iz kesanja in spoznanja porojenega.

"Mislila sem, da te ne bo več. Ali kakor da bi te pričakovala—kadar so se odprle duri, sem se ozrla."

Govorila je še, ali on je vstal, opotekel se je kakor pijan in je šel.

Začudila se je in je gledala za njim.

"Bolan je, siromak!"

Nato je sedla k drugemu gostu, ki je dremal pijan pred dolgo vrsto praznih steklenic . . .

Golob je hitel, mudilo se mu je, zgrešil je ulico, vračal se je na levo, bežal naravnost, kakor da bi taval po noči v kolobarju.

Odprl se je svet, zasvetilo se je solnce, prijazno mu je dihnila v lice spomladanska toplota in vzdramil se je.

"Sanje! Sanje!"

Tiho se je zapri grob; mrtveci se ne vračajo, komaj spomin še gloje v srcu. Preteklost je mrtva, samo grenak spomin še gloje v srcu.

Z urnimi koraki se je vračal proti domu, proti večernemu solncu, ki je oblivalo z rdečo bojo nebo nad daljnim holmom. Tudi na njegovih licih, v njegovih očeh se je svetila čudovita mirna luč večernega solnca. Grde sanje so vzburkale srce, ki je bilo šele komaj okrevalo, narahlo so se zibali še poslednji tihi valovi; sladka utrujenost je legala v srce, utrujenost večernega solnca.

Stopil je v izbo. Vsa je bila v mraku, samo bujen žarek svetlobe je padal na platno, kjer se je svetilo dvoje belih nežnih rok izpod čipkastih rokavov. Gledalo je nanj dvoje smehljajočih, izprašujočih oči, polskritih pod temnimi trepalnicami. Vse so bile blizu njega in so gledale nanj: Tinica v profilu, Tinica v pisani ruti, Tinica v rdeči bluzi, Tinica z belimi rokami . . . Gledale so nanj in so izpraševale in so vabile . . .

Tako se je bilo nenadoma zasvetilo, prišlo je k njemu v nedolžni in čisti podobi, ali zdaj je spoznal nenadoma, da se je bila odela v nedolžno in čisto podobo davnoumrla preteklost. Kamor je šel, mu je prišla naproti; oblačila se je zmerom drugače; hodil je lahko in veselo, ali nenadoma in strahoma je začutil, da hodi ona ob njegovi strani, prav tako lahko in veselo, ter se ozira nanj z velikimi izprašujočimi očmi.

Zasvetilo se je nenadoma in minilo je.

Komaj še so segale iz mraka bele nežne roke, ko je vstal, vzel paleto in čopič ter se spravil na delo. Uničil je vse po vrsti, kakor so bile prisijale iz mrtvega platna: Tinico v profilu, Tinico v pisani ruti, Tinico v rdeči bluzi, Tinico z belimi rokami. Umirale so mirno, kakor otroci. Tudi on je bil miren, komaj se je zavedal, kakor da bi uničeval ponesrečeno pokrajino. Ali ko je nehal, je bil truden in je legel na zofo. Zdaj je bilo v izbi tiho in mirno; in tudi v njegovem srcu je bilo čudoprazno, zato ker je bil uničil v njem vse po vrsti, celo tiste nežne bele roke, ki se niso zdaj nič več svetile iz puste teme . . .

Tiho se je zapri grob, nikoli več se ne povrne preteklost.

Nikoli več!

Stal je pri durih — nikoli več se ne povrne preteklost — in njegov glas se je vzdignil iz njegove krvi — nikoli več se ne povrne — in je zaklical in on sam je čul škodoželjni grohot, ki je bil v njegovem glasu.

III.

Franc Golob je imel tiste čase šestindvajset let, ne dosti več. Suh je bil in dolg, obraz mu je bil prezgodaj zgrbljen in razbrazdan; če je bil pijan in so mu lica globoko upadla in oči zatekle, je bil podoben starcu. Včasi se je spremenil za par dni, bolj rdeč je bil in v oči se je povrnila mladost: to je minilo vselej precej hitro. Kakor v pijanosti, tako se je postaral ob vsakem silnejšem čutu, ob vsaki močni želji, če ga je obvladala nenadno, skljućil se je, omršavel je in se postaral v srdu, v nemiru ljubezni. Prijazen je bil njegov obraz samo, kadar je sanjal in je bil sam.

(Dalje prihodnjič.)

Krasen spominje

Zgodovinska spominska S. N. P. J. knjiga

"AMERIŠKI SLOVENCI"

Knjiga je ilustrovana z nad 200 slikami, obsega 632 strani, je krasno trdo vezana v plavih platnicah in ima zlate črke besedilo na hrbtu, ter krasen zlat znak S. N. P. J. na sprejnji platnici. Sobratje in sestre S. N. P. J., ter drugi rojaki, knjiga je prvovrstno delo in na finem Star English papirju tiskana. Naročite takoj!

Cena je $5.00

s poštnino vred.

Naročnino pošljite na upravništvo Prosveta, 2657 So. Lawndale ave., Chicago, Ill.

Naročite lahko tudi ZAPISNIK 8. REDNE KONVENCIJE SNPJ., mehko vezan, cena 50c

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA.

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI.

CENE ZMERNE, UNIJSKO DELO PRVE VRSTE.

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE. Pišite po informacije na naslov: S. N. P. J. Printery, 2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA.